

PROTOKOLL NÉLKÜL.. DR. PAPÓCSI LÁSZLÓVAL

A hazai mezőgazdaság utóbbi időszakának egyik „történelmi” alakja udvariasan azzal kezdte a beszélgetést, hogy megkérdezte: milyen terjedelmet szánok szakmai pályafutásának ismertetésére? Nos, nem kívántam korlátozni abban, hogy – ha csak vázlatosan is – de végigszaladjunk az általa megtett úton. Már csak azért sem, mert a legtöbb ténykedésének hatása ma is meghatározó, illetve mert ezek fényében kérem ki véleményét a magyar agrárium mai helyzetéről és kilátásairól.

1964-ben kitüntetéssel átvett állatorvosi diplomával kerültem Bábolnára. Abban az időszakban kezdődött a bábolnai baromfi program, nagy viharok közepette. Partnerünk a nyugatnémet Lohmann cég volt. A cég tulajdonosa hajóskapitányként a II. világháborúban Amerika és Németország között hajózott, amerikai kapcsolatai révén ismerte meg az intenzív baromfitenyésztést, a hibridizációt. A háború után Németországban megalapította azt a céget, amely mind a brojlertenyésztésben, mind az ipari tojástermelésben történelmileg első volt Európában.

A gazdaság különböző ágazataiban eltöltött gyakornoki idő után első feladatom az üzemi állatorvosi laboratórium megszervezése volt, az első téglától az utolsó mikroszkópig. Létrejött egy megelőzésre épülő állategészségügyi rendszer, preventív oltási programmal, vitaminkezelésekkel, a technológia betartásának ellenőrzésével.

Évről évre újabb feladatokat, beosztásokat kaptam. Főállatorvos, majd állategészségügyi igazgató, azután biológiai vezérigazgató-helyettes lettem. Ebben az időszakban a baromfi-egészségügy művelése mellett feladatomná vált a tenyésztés, a takarmányozás és az

ehhez kapcsolódó ipari területek.

1968-ban elváltunk a Lohmann cégtől, és létrehoztuk a Tetra tenyésztési programot, mind a genetikában, mind a tartástechnológiában az addigi tapasztalatokra építkezve. Ezt követte 1971-ben a Tetra sertésenyésztési program. Jelentős szakmai kihívást jelentett számomra, hogy a 70-es évek közepétől elkezdtuk az ún. sertés SPF programot, amely nagy perspektívát ígért, hiszen a malacok császármetesszéssel történő világrahozatala, inkubátorban felnevelése teljesen kórokozó-mentes populáció kialakítását eredményezte, amely - a konvencionális betegségektől mentesen - soha nem látott teljesítményekre lehetett volna képes. A nagyívű elképzelésre és jelentős költségekre alapozott program a 80-as évek elején egy banális Aujeszky-fertőzésnek esett áldozatul, ez romba döntötte az addigi igyekezetet. Közben irányításommal honosult meg a BCR (Bábolna-Chinoi-Richter) premix program, az agárdi és környei kombináttal együttműködésben az ún. Takarmány Társulás. Így utólag érdeklődésre tarthat számot, hogy ebből a fészekből nőtt ki a Bábolna Takarmányipar, a Central Soya és a környei UFAC, vagyis a jelenlegi Hendrix-Környe.

Munkásságom második szakasza 1982-ben indult, és a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumhoz kapcsolódik. A kereskedelem, a nemzetközi kapcsolatok, a kutatás, a szakoktatás, a növény- és állategészségügy felügyelete tartozott munkakörömbe. Akik emlékeznek, tudják, hogy - habár bizonyára nem pusztán a minisztérium jóvoltából -, de ez az időszak a magyar mezőgazdaság, és ezen belül az állattenyésztés fénykora volt. A legtöbb fejlesztés, a legjelentősebb beruházás, értéknövekedés ekkor, a 80-as években valósult meg.

Ebből az időszakból legjelentősebb alkotásomnak a Gödöllői Biotechnológiai Központ megalapítását tartom, valamint azt, hogy sikerült egy jól működő, a szellemi fejlődést és az ágazatot jól szolgáló agráregyetemi és szakiskolai hálózatot kiépíteni.

1983 és 1999 között a Magyar Lovas Szövetség elnökeként mások szerint is sikerrel működtem közre a magyar lótenyésztés színvonalának és kultúrájának javításában. 1994-99 között a Magyar Állattenyésztők Szövetségének első elnöke voltam.

Pályafutásom harmadik szakasza ismét Bábolnához kötődik. 1990-ben Burgert Róbert után az akkori Bábolnai Kombinát vezérigazgatójává választottak meg. 1992-ben kezdeményezésemre jött létre a Bábolna Rt. Mint vállalatvezetőnek, szakmai munkám jelentős része a baromfi- és a sertéságazat területén az új típusú termelési integrációk kialakításában, az akkor jelentős forráshiánnyal küszködő üzemek finanszírozásának megszervezésében és a piaci igényekhez igazodó tenyésztési programok megvalósításában nyilvánult meg. Ami versenyképes volt, pl. a Tetra SL tojóhibrid, azt megóvtuk bábolnai

értéknek, míg a brojlerágazatban az amerikai Arbor Acres céggel kötötünk szerződést, a sertésenyésztésben pedig a belga Seghers céggel szövetkeztünk.

Átmentettük az arab lótenyésztést, a bábolnai hagyományokkal együtt. Kinyitottuk a kapukat és ma is öröm számomra, hogy Magyarországon mintegy ötszáz bábolnai eredetű arab kancát tenyésztenek, Európában és a világon ez a szám megközelíti az ötezret.

1997-ben váltam meg Bábolnától, közös megegyezéssel. Azóta a cég egyik „gyermekének”, a Hungária Közraktár Rt-nek igazgatósági elnöke vagyok, amely közel 70 milliárd forint fogalommal büszkélkedhet a gabona és bor közraktározásában. Hogy a szakmát se nélkülözzem, ügyvezető igazgatója vagyok a Pannónia Kutatási Közhasznú Társaságnak, amelyet a dunántúli agráregyetemekkel együtt 1998-ban alapítottunk.

Kérhetlek arra, hogy értékeld a hazai agrárium jelen helyzetét?

Ha visszatekintek eddigi pályámra, a sok színes, érdekes agrártörténeti léptékű munkára, elégedett lehetnék. Viszont őszintén sajnálom, hogy az előző évtizedek és az előző nemzedékek munkájának egy része ma sok tekintetben pusztulóban van. A korszakos változások és válságok mindig a jövőt ígérik. Viszont jobb lett volna előbb felépíteni az újat, mielőtt leromboljuk a régit. De ha már így történt és történik, mégis optimista vagyok, bízom a jövőben, és ma is azon dolgozom, hogy legyen esélye és sikere a magyar mezőgazdasági ágazatoknak, a benne dolgozó szakembereknek és a vidéki lakosságnak.

A siker, minden valószínűség szerint összekapcsolódik az EU-csatlakozással.

Ma még kevesen gondolunk bele, de

érdekes következménye az EU-ba történő belépésünknek, hogy a nyugat-európai államok megszűnnek külpiacnak lenni. A korlátok ledőlnek, és belpiaci versennyé alakul viszonyunk a jelenlegi tagállamokkal. Nekünk a külpiac az EU-n kívülieket jelenti, noha még mindig kódolt a KGST beideszítés, hogy az EU piaca a nyugati, a dollár, vagyis ez a külpiac. Az igazodáshoz változtatni kell ezen a gondolkodásmódon.

Mindenféle félelmek, de némi optimizmus is hallható az EU-val kapcsolatban. A gazdálkodók, a társadalom egésze, de az egyes ember, a család sem tud még eligazodni. Ha a csatlakozással összefüggő kérdéskört az állattenyésztés szempontjából nézzük, azt kell megállapítanunk, hogy a bizakodás és a félelem két részre osztja azt. Más jövőképet alkothatnak a kérődző állatokkal foglalkozó gazdaságok, és ettől lényegesen eltérő helyzet várható az abrakévek esetében.

A legelőre alapozott húsmarha-tartás és a tejkvóta alá eső tejtermelés támogatott az EU-ban, szabályozása kiszámítható, már látszik, hogy milyen is lesz. A sertés- és baromfiágazat esetében döntően a piac szabályai érvényesülnek, versenyezni kell. Ezért a pesszimizmus.

Pedig meggyőződésem, hogy az utóbbi ágazatok esetében inkább azzal kellene foglalkozni, hogy miben van versenyelőnyünk, hogyan tudunk nyerni a versenyben a 24 másik tagállammal szemben? A siránkozás helyett, miszerint az EU lesöpri a sertés- és a baromfiágazatunkat, inkább azt kell számba vennünk, miben vagyunk jobbak, illetve miben kell felzárkóznunk?

Kétségtelen, hogy vannak optimizmusra okot adó tényezők is, de a negatív hangok erősebbek.

Beszélgjünk először az előnyökről. Ide tartozik, hogy Magyarország nettó

gabonatermelő. Ez azt jelenti, hogy az abrakéző ágazatok hústermeléséhez a gabonát nem kell külföldről beszállítani. Pozitív a gabonamérlegünk az állattenyésztés számára.

A másik, hogy az elmúlt húsz-huszonöt évben kialakultak olyan méretű kapacitások, amelyek gazdaságosan működtek, ezek az EU körülmények között is jövedelmezők lehetnek. A harmadik; van egy olyan takarmányipari háttérünk, amely megfelelő szelekcióval, fejlesztéssel alkalmas lehet az abrakfogyasztók ellátására.

Mindehhez adott egy olyan szakmai színvonal az élmunkában, mind az irányító értelmiség, mind a fizikai állomány tekintetében, amely képes ezeket a feladatokat versenyképesen ellátni.

A hátrányok között a legnagyobb gondként az elmúlt tíz évben végbe ment degradáló folyamatok hatásait említem; az önbizalom, a technológiai színvonal, a tőkeellátottság hiánya, az ezekből fakadó romlás a természetes mutatókban és a jövedelmezőségben. De ez átfordítható pozitív irányba is, aminek az a feltétele, hogy szembe kell menni az árral, és fejleszteni kell, hogy a megrekedt színvonalon lendítsünk. Az EU-nak, de a hazai agrárirányításnak is az az üzenete, hogy akinek akarata van a fejlesztésre, új, korszerű termelő kapacitások létesítésére, azt differenciáltan és erőteljesen támogatni kell!

A termelőket épp az jellemzi, hogy szívesebben várják kívülről a segítséget, ugye mi nem ezt sugalljuk?

Szó sincs róla. Nem lehet feltett kézzel várni, hogy valaki majd megoldja helyettünk. Lépni kell. Lépni a sertéságazatban a malacszaporulat, a malac-előállítás költségeinek csökkentésében. Rendkívül szórt, de igen magas átlagú az egy kiló hús előállításához szükséges takarmány mennyisége. Ez a szaporaság mellett az alfajomaga a hatékonyságnak. És a hús

minősítése? Tudomásul kell venni, hogy ami nem extra minőség, az aligha biztosít méltányos jövedelmet.

Ha mindezeket összeadjuk, akkor kiderül, hogy annak a gazdaságnak, amelynek nem kielégítőek a fenti mutatói, nem lesz módja „sírní”, mert tönkre fog menni. Aki fejleszt, aki gondolkodik, az meg „azért se” sírjon, hanem tegye a dolgát, mert akkor sikere lesz az EU-ban is.

A baromfi esetében ugyanezek a problémák. Az elhullás, a takarmányhasznosulás, a négyzetméterenkénti állatsűrűség, az abból lehozható hozam tekintetében itt is nagy a szóródás, a legjobb és legrosszabb között 40-45% a különbség. Az EU szelektálni fog, ennek a folyamatnak le kell zajlania.

Mit kell tudni az EU szabályozásról? Azt mindenképp, hogy kimeneti szabályozás. Vagyis az adott feldolgozottsági fokon álló áruk versenyeznek egymással. A feldolgozóiparral tartós szövetséget kell kötni, lehetőleg konkrétan. Látható, hogy a húsipar talpon maradó része ma úgy integrál, hogy saját telepeket hoz létre, azokba investál. Céljuk, hogy a feldolgozókapacitásuk 40%-át saját telepről lássák el. Ha fejlesztenek, akkor telepeik önköltségét csökkentik, ami tovább növeli stabilitásukat. Biztos háttérrel ők hullámoztatják a piacot, azok vannak kiszolgáltatva, akiknek nincs ilyen háttérük.

A termelők meglehetősen atomizáltak, elkülönültek, nem szerveződtek érdekcsoportokba, nem közösen adnak-vesznek. Igen sok pénzt vesztenek ezáltal, mert kijátszhatók a felvásárlók által. Érdekes volna tanulmányozni, hogy az EU-ban, vagy akár az USA-ban milyen termelői, vagy termelői-feldolgozó közös integrációk vannak. Ez csak úgy működhet, ha nem ellenérdekű felekként, a piacszavars módszereivel közelítenek egymáshoz, de minden fél minden energiát és tudást belead, és megpróbálják

leküzdeni a nehézségeket. A termelői-feldolgozó szövetség nem szlogen. E nélkül sehol a világon nem működhet állattenyésztés, ha versenyképes akar lenni.

Mindenképpen meg kell fogalmazni azt a gondolatot is, hogy miután az EU-ban a verseny a feldolgozott termékek piacán zajlik, szerintem semmi nem tiltja, hogy a kormányzat a termelés, a technológia, a műszaki fejlesztés területén nyújtson megfelelő háttérrel, támogatást, hogy az állattenyésztés a piacon versenyképes legyen. Így van ez nyugaton is, különböző jogcímenek biztosítják, hogy az állattenyésztők kedvezményrel jussanak a forrásokhoz. Ezt kell elsajátítanunk, vagyis meg kell tanulnunk pályázni. Kívánatos, hogy minél több pályázat legyen, amiknek megnyerésével kisebb lesz a költség, ezzel több tenyésztő kerülhet a versenyképes csoportba.

Ha valamit üzeni lehet a baromfi- és sertéstartóknak: ezeknek a forrásoknak megszerzésére fordítsák figyelmüket, ezekkel lehet ezt a kinívást rövid és hosszabb távon is megoldani. Van még egy kérdés. Tudjuk, hogy az EU támogatási rendszere bonyolult, későn lehet hozzájutni, bonyolult a pályázási és elszámolási rendszere is. Azt látom, hogy a legtöbbit ott fogunk veszíteni, hogy tapasztalatlanságunk hiányában nem fogunk hozzájutni az amúgy elérhető támogatásokhoz. Mert igenis a bemeneti oldalon jelennek ezek meg, nem a piacon. Ki-ki a maga módján jusson információhoz, ha kell segítő cégek által.

A kormányknak is üzennék, amikor jellem: a „tanulási folyamatot” egy kis sé elő kellene segíteni, és le kellene rövidíteni. Amíg lehet, vagyis még egy jó évig, segíteni kellene az odaítélésben, a módszerek kitanulásában. Másrészt banki vagy kormányzati eszközökkel be kellene vezetni a fizetési moratórium gyakorlatát. Ha valaki megkap egy támogatást, kapjon

hitelt a program megvalósításához, a megvalósítás idejéig forrás-áthidaláshoz. Erre adjon a kormányzat garanciát. Hiszek a szövetkezésben, mindegy ki találta ki, és mindegy, hogy Tsz-nek, vagy TЭСZ-nek nevezzük. Izrael példájával: mindenki a kibuc tagja, amit azon kívül csinál, azt is a kibuc támogatja. Ma Magyarországon a kormány, csak a szövetkezéseken keresztül vállalhatja ezt a támogató szerepet. Az EU támogatási rendszerének és a magyar kormány kiegészítő finanszírozó rendszerének karöltve kellene működnie, hogy a bemeneti oldalon vállalkozást segítő támogatási rendszer alakuljon ki.

A baromfisokat még ezen túl is nyomasztja valami: a kereslet drasztikus változása.

A hazai baromfiágazatot elemezve úgy látom, hogy a hagyományos grill-csirke várhatóan veszteséges lesz. Amivel versenyhelyzetbe lehet kerülni, az a viziszárnyas és a pulyka úgy, ahogy van. A brojlernél pedig a feldolgozottság szintjének javítása hozhat eredményt. Ehhez is fejlesztés kell, de a hozzáadott érték növelésével a versenyképességet nyerhetjük el. Ha ezt valaki nem lépi meg, a szelekció utoléri.

Az agrárkormányzat felelőssége, hogy ezekben a piaci helyzetre ítélt abrakevő ágazatokban milyen országos méretre állunk be? Mert ez magával húzza az összes területet, húzza vissza azok volumenét. Beálltunk egy bizonyos ráamára, ha ez csökken, akkor annak következményei veszélyeztetik a vidékpolitikát. Az elhelyezkedésre nincs esélye azoknak, akik egy megszűnő mezőgazdasági cégtől kerülnek ki.

Tudomásunk szerint szerepet vállalasz a keleti piacok visszaszerzésére irányuló hazai törekvésekben.

Az EU, a jövőd belső piacunk nem az egyetlen lehetőség a magyar

sertés- és baromfitermékek értékesítésére, itt vannak a keleti piacok is! Bár ott is kiélezett a verseny, de egyre inkább növekszik az igény a minőségi húsok és feldolgozott termékek iránt. A felmérések szerint Moszkvában, ahol 15 millió ember él, mintegy másfél-kétmillió vásárló ma már nem az olcsó, fagyasztott amerikai „Bush-combot” keresi, hanem minőségi árut kíván vásárolni, és meg is fizeti azt.

Ebben a relációban óriási lehetőségeink vannak. Gondoljuk meg, csak Oroszország 2001-ben 1 millió 160 ezer tonna baromfi- és sertéshúst importált. Ebből a magyar baromfi- és sertéshús mennyisége 5500 tonna volt, alig éri el a volumen 0,5%-át. Egy évtizeddel korábban az oroszországi import 500 ezer tonna volt, a magyar beszállítás megközelítette az 50 000 tonnát.

Elhiszi valaki, hogy nincs keresnivalónk ezen a piacon? Persze nem csak Moszkva igényelheti a magyar termékeket. Oroszország más városai, települései mellett a volt FÁK országok, Kína, a Távol-Kelet is ígéretes piac lehet számunkra.

De a fentiek ellenére se feledkezzünk meg saját hazai piacunkról sem! A magyar húsiparnak és baromfiiparnak számtalan versenyelőnye van a külföldi beszállítókkal szemben. A belső piac megtartása, fejlesztése az egyik legfontosabb, stratégiai kérdés. Összefogásra van tehát szükség a termelők, az integrátorok, a szövetkezők és a feldolgozók, valamint a kereskedő hálózatok között. Őszintén remélem, hogy a felismerés, a közös érdek mentén sikeres résztvevői lehetünk a közös Európának.

WEKERLE BALÁZS

